

CÁC DÂN TỘC NGÔN NGỮ VIỆT – MƯỜNG Ở MIỀN NÚI VIỆT NAM

1. Mã học phần: ANT4056
2. Số tín chỉ: 02
3. Học phần tiên quyết: ANT1100
4. Ngôn ngữ giảng dạy: Tiếng Việt
5. Giảng viên
Giảng viên 1: PGS.TS. Lâm Bá Nam, Bộ môn Nhân học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội
Giảng viên 2: PGS. TS Nguyễn Văn Chính, Bộ môn Nhân học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội
6. Mục tiêu học phần:
 - Kiến thức: Học phần cung cấp cho người học những kiến thức cơ bản và các cách tiếp cận về những vấn đề văn hoá và sự phát triển văn hoá của người Mường và các dân tộc ngôn ngữ Mường ở miền núi Việt Nam. Qua đó giúp người học tiếp cận các vấn đề liên quan đến các dân tộc này dưới góc độ Nhân học.
 - Kỹ năng: Cung cấp cho sinh viên những kỹ năng thực hành và viết bài về văn hóa tộc người. Nắm bắt được những phương pháp thực địa tối thiểu trong ngành nhân học, ý tưởng nghiên cứu, thu thập số liệu, lí giải vấn đề.
 - Thái độ: Nhận thức được ý nghĩa và tầm quan trọng của môn học. Không ngừng rèn luyện, bồi dưỡng nâng cao kiến thức, kỹ năng cũng như đạo đức nghề nghiệp góp phần vào việc xây dựng và phát triển ngành Nhân học.
7. Chuẩn đầu ra của học phần:
 - Kiến thức: Người học có những kiến thức cơ bản và các cách tiếp cận về những vấn đề văn hoá và sự phát triển văn hoá của người Mường và các dân tộc ngôn ngữ Mường ở miền núi Việt Nam.
 - Kỹ năng: Có những kỹ năng thực hành và viết bài về văn hóa tộc người. Nắm bắt được những phương pháp thực địa tối thiểu trong ngành nhân học, ý tưởng nghiên cứu, thu thập số liệu, lí giải vấn đề.
 - Thái độ: Có nhận thức tốt về ý nghĩa và tầm quan trọng của môn học. Không ngừng rèn luyện, bồi dưỡng nâng cao kiến thức, kỹ năng cũng như đạo đức nghề nghiệp góp phần vào việc xây dựng và phát triển ngành Nhân học.
8. Phương pháp kiểm tra đánh giá:
 - *Kiểm tra và tiêu chí đánh giá:*
 - + Điểm đánh giá thường xuyên: Được chấm dựa trên các cơ sở sau: đến lớp đều đặn, đúng giờ; chuẩn bị bài tốt; tích cực tham gia thảo luận, lắng nghe và phản hồi sinh viên khác thảo luận. Riêng phần thảo luận có liên quan

đến phương pháp nghiên cứu trong nhân học, nên sinh viên có thể sẽ được yêu cầu làm một bài tập quan sát tham gia.

- + Điểm thi giữa kỳ: Được đánh giá bằng bài thi viết kiểm tra kiến thức của sinh viên đã tích lũy được cho đến thời điểm thi. Sinh viên sẽ được thông báo trước 01 tuần về những nội dung để chuẩn bị.
- + Điểm thi hết môn: Được đánh giá bằng bài thi viết kiểm tra kiến thức của môn học trong học kỳ. Sinh viên sẽ được thông báo về nội dung ôn tập để chuẩn bị.

- *Phân bố điểm:*

TT	Loại điểm	Tỷ lệ %	Ghi chú
1)	Đánh giá thường xuyên	10	
2)	Thi giữa kỳ	30	
3)	Thi hết môn	60	Sinh viên chỉ được tham gia thi hết môn nếu có đủ 2 điểm đánh giá thường xuyên và giữa kỳ đạt từ điểm D trở lên.
	Tổng cộng	100	

9. Giáo trình bắt buộc:

- Nguyễn Dương Bình : Dân tộc Rục (Trong cuốn Các dân tộc ít người ở Việt Nam (Các tỉnh phía Bắc). NXB Khoa học xã hội. H 1982.
- Nguyễn Dương Bình : Dân tộc Arem (Trong cuốn Các dân tộc ít người ở Việt Nam (Các tỉnh phía Bắc). NXB Khoa học xã hội. H 1982.
- J. Cusinier: Người Mường , NXB Khoa học xã hội. H.1995
- Trương Sỹ Hùng : Sử thi thần thoại Mường. NXB Khoa học xã hội. H 1996
- Bùi Văn Kín (Chủ biên) Góp phần tìm hiểu tỉnh Hòa Bình. NXB Văn Hóa Dân tộc. H 1991

Học liệu tham khảo

- Nguyễn Đình Lộc. Các dân tộc và mối quan hệ tộc người ở miền núi Nghệ An, NXB Nghệ Tĩnh. 1995
- Nguyễn Văn Mạnh, Dân tộc Chứt, NXB Thuận Hóa. H 1997
- Sở Văn hóa Hòa Bình, Người Mường và văn hóa cổ truyền Mường Bi NXB Khoa học xã hội. H 1989
- Lâm Bá Nam: Đôi nét về người A rem ở miền tây huyện Bồ Trạch tỉnh Quảng Bình, Tạp chí Dân tộc học số 4/1998
- Đỗ Văn Ninh: Mộ Mường và tục chôn cất truyền thống. T/C Khảo cổ học, Số 3/1985.
- Nguyễn Ngọc Thanh: Ghi chép bước đầu về người Rục. Tạp chí Dân tộc học số 4/1998
- Trần Từ: Người Mường Hòa Bình. NXB Sở Văn hóa Hòa Bình . H 1992

- Trần Từ: Hoa văn Mường. NXB Văn hóa Dân tộc . H 1984

10. Tóm tắt nội dung môn học:

Học phần cung cấp cho người học những vấn đề văn hoá và sự phát triển văn hoá của người Mường và các dân tộc ngôn ngữ Mường ở Việt Nam. Từ những kiến thức được học, sinh viên biết vận dụng các kỹ năng, phương pháp nghiên cứu và giải quyết các vấn đề liên quan đến người Mường và các dân tộc ngôn ngữ Mường và các tộc người thiểu số khác ở Việt nam. Học phần cung cấp cho sinh viên kiến thức về những yếu tố cơ bản của văn hóa tộc người dưới góc nhìn của Nhân học. Bên cạnh đó, sinh viên cũng được trang bị kiến thức về những hướng tiếp cận các lý thuyết trong nghiên cứu văn hóa tộc người; nghiên cứu liên ngành; nghiên cứu các vấn đề lịch sử văn hóa truyền thống và hiện đại.

11. Nội dung chi tiết học phần:

Bài 1. Ý nghĩa của việc nghiên cứu

1. Ý nghĩa của việc nghiên cứu

1.1 Giới thiệu về bức tranh chung các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Việt – Mường ở Việt Nam

1.2 Tìm hiểu bản sắc văn hóa của các dân tộc Mường, Thổ, Chứt.

1.3 Nghiên cứu quan hệ giữa các dân tộc này với người Việt và các dân tộc khác ở Việt nam

1.4 Góp phần nghiên cứu lịch sử và văn hóa Việt nam

1.5 Phục vụ nghiên cứu và thực hiện chính sách dân tộc

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

2.1 Những cứ liệu qua thư tịch

2.2 Tình hình và kết quả nghiên cứu thời thuộc Pháp

2.3 Tình hình nghiên cứu từ 1945 đến nay

2.4 Những thành tựu cơ bản và những vấn đề khoa học đang đặt ra

Bài 2. Tổng quan về Lịch sử và Không gian sinh tồn tộc người

1. Cảnh quan và Tộc người

1.1. Cảnh quan tộc người

1.2 Tình hình dân cư và sự phân bố dân cư

2. Quá trình tộc người

2.1 Tộc danh và các nhóm địa phương

2.2 Tính thống nhất và phân tán tộc người

1.3 Những đặc trưng của quá trình tộc người

2.4 Nguồn gốc tộc người và mối quan hệ tộc người của nhóm tộc người này

Bài 3. Đặc điểm cơ bản của các hoạt động kinh tế các tộc người .

1 Các khái niệm và phương pháp tiếp cận nghiên cứu Nhân học về Kinh tế

2 Kinh tế nông nghiệp trồng trọt

3 Nghề chăn nuôi

4 Các nghề thủ công gia đình

5 Các hình thức trao đổi hàng hóa

6 Các hoạt động kinh tế khai thác tự nhiên

7 Đời sống kinh tế và mức sống của các tộc người...

Bài 4. Các dạng thức văn hóa vật chất.

1. Các khái niệm và phương pháp tiếp cận nghiên cứu Nhân học về văn hóa vật chất

2. Văn hóa ẩm thực (ăn, uống, hút)
3. Y phục và trang sức
- 4 Nhà cửa và các công trình phụ trợ
- 5 Công cụ, dụng cụ và vũ khí
- 6 Các loại hình phương tiện đi lại và vận chuyển
- 7 Những vấn đề học thuật đang đặt ra trong nghiên cứu văn hóa Vật chất hiện nay.

Bài 5. Thiết chế xã hội.

- 1 Các khái niệm và phương pháp tiếp cận nghiên cứu Nhân học về văn hóa xã hội
- 2 Hệ thống thiết chế xã hội
 - 2.1 Quê, Mường (Dân tộc Mường)
 - 2.2 Làng, bản (dân tộc Thổ)
 - 2.3 Ca vên (dân tộc Chứt)
- 3 Các thông số cơ bản của thiết chế xã hội
 - 3.1 Tình hình sở hữu ruộng đất
 - 3.2 Các mức độ phân hóa xã hội
 - 3.3 Tổ chức xã hội
 - 3.1 Chế độ Lang đạo Mường, sản phẩm của văn hóa thung lũng
 - 3.2 Xã hội Thổ và sự tác động của các dân tộc Việt, Mường
 - 3.3 Pô Caven- sản phẩm của hình thức du canh du cư
 - 3.4 Lê Mường
- 4 Những vấn đề học thuật đang đặt ra trong nghiên cứu xã hội các tộc người hiện nay.

Bài 6. Các phong tục tập quán trong chu kỳ đời người.

- 1 Các khái niệm và phương pháp tiếp cận nghiên cứu Nhân học về phong tục xã hội
- 2 Tập quán sinh đẻ, chăm sóc bà mẹ và trẻ em sơ sinh.....
- 3 Các cách thức nuôi dạy con cái trong gia đình và trách nhiệm của cộng đồng đối với trẻ em....
- 4 Hôn nhân và nghi lễ cưới xin....
 - 4.1 Các quy tắc trong hôn nhân
 - 4.2. Các tiêu chuẩn lựa chọn bạn đời và quan niệm truyền thống về hạnh phúc lứa đôi.....
 - 4.3 Các bước trong hôn nhân và nghi lễ đám cưới.....
 - 4.4 Các cuộc hôn nhân không bình thường...
- 5 Tang lễ (Các nghi thức liên quan đến người chết)
 - 5.1 Các tín niệm về thế giới con người và thế giới khác con người. Quan niệm sống chết. Linh hồn thể xác, thế giới bên kia của người chết....
 - 5.2 Các bước trong nghi thức tang lễ

Bài 7. Các giá trị văn hóa tinh thần cổ truyền.

1. Tín ngưỡng dân gian
 - 1.1 Đời sống tôn giáo tín ngưỡng
 - 1.2 Đời sống tín ngưỡng tôn giáo cổ truyền các dân tộc...
 - 1.3 Tản viên trong tâm thức của người Mường
 - 1.4 Vũ trụ luận Mường qua Tang ma
 - 1.5 Sự tích hợp các tôn giáo từ bên ngoài
2. Văn hóa dân gian

- 2.1 Ngôn ngữ tộc người
 - 2.1.1 So sánh ngôn ngữ
 - 2.1.2 Ngôn ngữ tiền Việt Mường và ngôn ngữ Việt, Mường...
- 2.2 Các loại hình văn học dân gian
 - 2.2.1 Tục ngữ, ca dao, dân ca
 - 2.2.2 Hệ thống truyện thơ và sử thi dân gian Mường
 - 2.2.3 Truyện kể dân gian
- 3. Lễ hội truyền thống
- 4 Nghệ thuật tạo hình, Điêu khắc và trang trí dân gian....

Bài 8. Văn hóa các dân tộc Mường, Thổ, Chứt trong quá Phát triển và Hội nhập.

- 1. Tiền đề của quá trình hội nhập và phát triển
- 2 Những biến đổi diễn ra trong Lịch sử (Nội tại và các tác nhân ngoại sinh)
- 3 Những biến đổi cụ thể trên các mặt cơ bản
- 4 Nhận diện các quá trình biến đổi và các xu hướng biến đổi trên
 - 4.1 Tiếp nối từ truyền thống đến hiện đại (Bảo tồn, phát triển, kế thừa bản sắc văn hóa trong việc xây dựng một nền văn hóa mới): Hiện thực và viễn cảnh
 - 4.2 Thực hiện chính sách dân tộc và quá trình xây dựng mô hình xã hội mới...
 - 4.3 Một số vấn đề trong quá trình phát triển và hội nhập của tộc người Mường, Chứt, Thổ.

GIẢNG VIÊN

CHỦ NHIỆM
KHOA

KT. HIỆU TRƯỞNG
PHÓ HIỆU TRƯỞNG

PGS.TS Lâm Bá Nam

Nguyễn Văn Sửu

PGS.TS. Nguyễn Văn Kim

PHÊ DUYỆT CỦA BAN GIÁM HIỆU